

EDITORIAL

Les dificultats de l'hispanisme en l'art

La història de l'art a l'Estat espanyol des del segle XIX s'ha format i s'ha desenvolupat amb un gran marge d'autonomia respecte dels altres grans centres intel·lectuals europeus i americans. Aquesta autonomia es va veure augmentada per la guerra civil i la llarga postguerra. Les relacions amb l'estranger en aquella època van ser molt limitades i sovint difícils. Malgrat l'existència d'alguns centres de recerca, com l'Instituto Diego Velázquez del CSIC a Madrid o l'Institut Amatller de Barcelona, la bibliografia estrangera ens arribava amb dificultat i les estades de recerca a l'exterior eren quasi impossibles per als estudiosos. Davant d'aquesta complexa situació, alguns van optar per intentar, per diverses vies voluntaristes, la màxima obertura cap a Europa, mentre que d'altres van accentuar aquest tancament menyspreant les aportacions concretes dels hispanistes i ignorant tots els corrents de renovació metodològica que la disciplina desenvolupava a escala internacional. Aquesta darrera actitud amagava i sublimava en certa manera un cert complex d'inferioritat.

Amb els anys i amb la millora de la situació política i social es va deixar enrere aquest estat de precarietat i desinformació, gràcies, entre altres raons, a la programació editorial d'una sèrie de traduccions al castellà dels grans textos clàssics de la història de l'art, que van fer possible un cert debat sobre els fonaments metodològics de la pròpia tradició historiogràfica i sobre la conveniència o no d'adaptar-se als nous corrents. L'aparició dels estudis universitaris d'Història de l'Art, la formació dels departaments i l'augment del nombre d'estudiants i de professors, juntament amb l'existència de beques de formació i d'ampliació d'estudis a l'estranger, la millora de les nostres biblioteques especialitzades i, de manera singular, les enormes potencialitats de treball i de consulta que permet la revolució digital, han fet possible que la recerca en història de l'art que es fa avui entre nosaltres tingui, en els nivells de major excel·lència, una possibilitat real de ser equiparable en mètodes i resultats als millors paràmetres dins el context europeu i americà, i sempre amb un

perfecte coneixement i recepció crítica de la bibliografia internacional, tant de la que tracta directament els temes hispànics, com de la que, sense referir-s'hi, aporta claus metodològiques o interpretatives de clara utilitat en aquest àmbit d'estudi.

En els darrers trenta anys s'ha produït un significatiu progrés qualitatiu i quantitatiu de la recerca en història de l'art que es fa al nostre país. Aquest material, a més, es difon amb una gran varietat de vies. Hi ha una evident multiplicació de les revistes científiques, es du a terme arreu un gran nombre d'exposicions i de congressos amb aportacions noves, i en l'edició d'aquests materials tenen un gran protagonisme diverses i benintencionades institucions públiques: Estat, autonomies, diputacions, ajuntaments, museus, centres culturals, fundacions, universitats, etc., però que es caracteritzen per uns mecanismes de distribució comercial dels seus productes impresos de nul·la o molt escassa eficàcia. Les limitacions que encara tenim a les nostres biblioteques especialitzades en història de l'art i la inexistència de centres de referència bibliogràfics i documentals sobre art hispànic a les grans ciutats europees, com ara Londres, París, Berlín o Roma, fan que avui el treball dels hispanistes dedicats a l'art presenti cada cop més dificultats. D'altra banda, l'hispanisme clàssic, el que estudia les llengües i literatures hispàniques, sembla que frueix de bona salut, en part estimulat per la promoció de les llengües mitjançant instituts com el Cervantes o el Ramon Llull, i per la mateixa demanda creixent del castellà com a segona llengua estrangera a l'ensenyament secundari, que estimula alhora en aquests països la demanda universitària de llicenciats en filologia. La situació de l'estudi i divulgació de l'art hispànic a l'estranger, per contra, presenta un panorama amb més clarobscur. Existeix una sostinguda curiositat per les grans figures i els grans episodis de l'art hispànic, i són habituals i populars les grans exposicions amb aquesta motivació. Però una mirada més detinguda ens mostra que els grans museus europeus i americans sovint o no tenen conservadors especialitzats en art hispànic, tot i atresorar-ne col·leccions significatives, o en tenen menys dels que caldria, o els tenen amb dedicació compartida amb altres escoles o especialitats. Tampoc a les universitats europees i americanes —llevat de destacades excepcions—, no hi trobem nuclis actius d'historiadors de l'art hispanistes.

La millora i l'ampliació de la recerca feta al nostre país, les dificultats estructurals de la seva difusió i alhora la relativa feblesa de l'hispanisme han contribuït a un cert desencontre entre uns i altres, amb el fenomen que, a vegades, en els estudis científics publicats a l'estranger, i de manera especial en els treballs de divulgació vinculats a les grans exposicions, no sempre es recullen i se citen adequadament les aportacions realitzades pels autors del país, malgrat la seva pertinència i qualitat. En aquest fet hi ha una clara responsabilitat dels estudiosos estrangers que no fan el degut esforç d'informació, però hi contribueix també la inèrcia d'alguns investigadors d'aquí que —potser encara moguts per un cert complex d'inferioritat— citen d'una manera massa

reverencial i poc crítica la bibliografia estrangera, amb la qual cosa també es contribueix a desfigurar el panorama general de la recerca. Hi ha, naturalment, nombroses i valuoses excepcions individuals que, amb una actitud exemplar, faciliten i promouen una relació fluïda entre la producció autòctona i la tradició de l'hispanisme. Però els problemes estructurals subsisteixen i només tindran solució si sabem convèncer els diversos responsables de la política cultural que la promoció de la nostra cultura a l'exterior no s'exhaureix amb la llengua i la literatura sinó que cal completar-la d'una manera imprescindible amb l'estudi i la divulgació de la nostra contribució específica al progrés universal de les arts.